

Naarmate mijn lektuur van dit werk vorderde, groeide mijn wrevel en tevens de overtuiging dat de schrijver aan het probleem dat hij werkelijk had kunnen behandelen, met name de situatie van de aristokratische en adellijke Franstalige minderheidsgroepjes in Vlaanderen, gewoon is voorbijgegaan. Ik wil graag aannemen dat schrijvers „nostalgie” naar de goeie oude tijd toen die Vlamingen gewoon maar koewachters en portiers waren, sterker is geweest dan zijn zin voor historiciteit en objectiviteit. Het is niet omdat de schrijver een fraai geserreerd en hier en daar poëtisch Frans proza schrijft, dat ik bij hem ook maar ergens het „*signe tranquille de la fraternité et de l'humanisme*” heb aangetroffen. En dit wilde het boek precies zijn. Het zou de Broederlijkheid en het Humanisme in de hand werken. Het werd integendeel een aanfluiting van wat deze twee begrippen zouden moeten zijn.

Men zou een nieuw boek moeten schrijven om de ongelooflijke onwaarheden en blijken van kwade trouw die in „Confession d'un flamand” schering en inslag zijn te weerleggen. Ik geloof dat het zelfs niet eens de moeite zou lonen. Om deze bewering te illustreren een summiere bloemlezing, die voor zichzelf spreekt.

„Le flamand, pour moi, était une farandole de patois souvent savoureux, du terroir de compacte glaise et plébéien.” (blz. 16)

„Le flamand étant le langage des cordons bleus et soubrettes et aussi des traîne-savates, autant valait le leur laisser.” (blz. 18)

„Les fils de vachers et de jardiniers, aujourd'hui, sont ministres. La question flamande est là.” (blz. 25)

„Il paraît que la langue française contient en tout quatre cents mots germaniques dont le verbe *haïr*.” (blz. 42)

„Les Flamands se découvriraient une âme flamande. Ainsi M. Jourdain découvrit un beau matin qu'il faisait de la prose. Ajoutons que le clerc de chez nous a l'alcool triste.” (blz. 62)

„A tous égards on peut comparer l'histoire des Flamands à celle des Juifs, fanfarons dans la victoire, jéréemies dans les déboires.” (blz. 64)

„Nous l'avons vu, c'est un mouvement de clercs, et qui eurent la chance inappréciable d'avoir été éduqués en langue française.” (blz. 67)

„Ne lisez pas les journaux. Les vaches, c'est votre affaire.” (blz. 71)

„Le grand malheur en Flandre actuelle, c'est qu'elle a trop de millionnaires.” (blz. 76)

„Il est des gens dans le monde, qui détestent la France. Pour la Flandre, ils ne se donneront pas cette peine. Ils l'ignorent.” (blz. 81)

„On dirait qu'il n'y a pas de „bon goût” flamand.” (blz. 81)

„Imagine-t-on un Empain ou une Solvay parlant flamand?” (blz. 94)

„Pour tout résumer, la question flamande est celle d'une masse rurale de bûcherons, de terrassiers, de bouviers qui deviennent scribes, clercs, imprimeurs... et journalistes.” (blz. 99)

Ik heb niet bepaald ijverig moeten zoeken om deze citaten op te sporen. Ze spreken voor het boek, ze zijn als het ware het boek zelf, omdat de schrijver zich in de grond alleen maar afreageert op het feit dat de Vlaamse Beweging altijd en in wezen een sociale beweging is geweest. Charles d'Ydewalle kan het niet verteren dat de Vlamingen met hoofd en handen, met wilskracht en moed en ondanks jammerlijke vergissingen, die de schrijver natuurlijk bij voorkeur in geuren en kleuren en onfair uit de doeken doet, hun bestaan hebben verbeterd. Tegen de wil van hun verkalkte en egoïstische blauwbloedige meesters in hebben zij toch langzamerhand, dank zij veel opoffering en idealisme, een behoorlijke plaats veroverd in hun eigen land. En wat hebben de oude meesters van vroeger ondertussen gedaan? Wie onder hen in de volle betekenis van het woord mens was - en ze zijn helaas weinig talrijk - heeft zich hierover verheugd en heeft zich aangepast en meegeholpen. De nijdigheids, de paternalistische profiteurs zijn op zichzelf teruggevallen, in hun troebele „nostalgie”. Ze hebben zich afgekeerd van de boertjes die minister zijn geworden en hebben verder gebreid aan de kous van hun „race divine”. (blz. 22)

Maar er is méér in dit boek; méér dan alleen maar het teleurstellend onbegrip voor de weldaad van de sociale verbeteringen; méér dan de afgunst van een verschrompelende

landadel die nooit aan de aristocratie van de geest is toegekomen. Charles d'Ydewalle en de zijnen klampen zich met een voor de lezer lachwekkende ijver vast aan een racistisch, chauvinistisch en vertekend beeld van Frankrijk. Ik heb genoeg intelligente Franse vrienden om te weten dat zij nauwelijks een „*éclat de rire*” zullen kunnen onderdrukken bij het lezen van de patetische en racistische liefdesverklaringen van de schrijver. Het is gewoon ridikuul bij voortdurend de schrijver te zien poneren dat „*la souriante France*” de „*seul réservoir spirituel*” (blz. 156) is op onze planeet. De suprematie van het Frans en de Franse cultuur is een „*œuvre de la Providence*” (blz. 79) en „*toute littérature, tout mode de pensées vient du Sud*” (blz. 157). In zover als de rest van de wereld niet van deze „*superbe origine*” (blz. 22) of van dit „*race divine*” (blz. 22) is, kan van beschaving gewoon geen sprake zijn. Wij zijn dus lekker onbeschaafde barbaren en niet alleen wij. Het is dus een troost, voor de rest van de wereld. En ach, waar klonk dit ook zo uitdagend? De herinnering aan de jongste wereldoorlog begint gelukkig te vervagen, maar Charles d'Ydewalle, als een Don Quichotte, wijst er ons op dat „*l'histoire se répète*”, volgens hem moet „*se répéter*”!

Hoe fijn natuurlijk van Charles d'Ydewalle waar hij in zijn „*Conclusion*” schrijft: „*Que les Flamands aient le droit de vivre et de grandir dans leur langue, voilà qui nous paraît logique.*” (blz. 159). Het maakt het boek ondanks alle mogelijke goede wil niet akseptabel. Ik vraag me af of Charles d'Ydewalles onwetendheid en kwade trouw nog groter had kunnen zijn. Hij schrijft dat de Vlamingen door hun Vlaamse Beweging (d.i. dus mede door hun sociale vooruitgang!) iedere kans gemist hebben om beschaafde mensen te worden. Hij bedoelt hiermee waarschijnlijk dat zij de kans hebben verspeeld om verder onderdanig, gelaten en braaf de adellijke messires à la d'Ydewalle te dienen. „*Est-il bien de leur intérêt d'exclure délibérément la langue française de leurs écoles pour s'enfermer eux-mêmes dans une espèce de ghetto linguistique?*” (blz. 159). Hierbij vraagt men zich in alle oprechtheid af wat de schrijver precies mist, eruditie of eerlijkheid. Hoe slecht geïnformeerd hij ook mag zijn, hij moet weten dat in geen andere school ter wereld waar het Frans niet de voertaal is, zo ijverig Frans wordt onderwezen als in Vlaanderen. En ook in de lagere school. Daarbij komt dat weinige niet van huis uit Franstaligen zo goed Frans spreken als de Vlamingen. Ze spreken daarbij meestal nog heel wat andere talen. Komt het Charles d'Ydewalle toe, die er nooit in geslaagd is de taal van de meerderheid van zijn medeburgers van zijn „*Belgique bien aimée*” te leren spreken en goed verstaan, werkelijk te spreken over een „*ghetto linguistique*”? Een lekkere kluif - of voer - voor psychologen.

Maar Charles d'Ydewalle schrijft nog over veel méér waarover hij niets afweet. Hij trapt Streuvels, Rodenbach, Conscience, Gijsen, Walschap e.a. in een hoek; heeft een paar welwillende zinnestukjes over voor Gezelle, maar diepgaand is dit ook weer niet. En natuurlijk beschrijft hij in geuren en kleuren wat hij het „*Vlaams verraad*” noemt. Borms en Verschaeve krijgen het te verduren. Ze worden tot algemene regel verheven. Van Waals verraad en incivisme géén spoor. En hij, Charles d'Ydewalle, zou toch beter moeten weten, hij die tot in 1936 nauw samenwerkte met de leider van Rex, Léon Degrelle, die bij verstek werd veroordeeld en in ballingschap leeft in Spanje. Maar ik ben geen inciviekensvreter en bijgevolg geen echte patriot.

Tenslotte - ik heb dit voorgerecht tot het eind gereserveerd - werd het boek van deze „*Flamand de cœur*” (sic!) ingeleid door Marcel Thiry, de beruchte Brusselse „*Vlamingenvreter*”, „*de l'Académie Royale de Belgique*”. Zijn inleiding is het boek van d'Ydewalle waard.

Als men nu weet dat zowel Charles d'Ydewalle als Marcel Thiry geregeld informatieve stukken schrijven over de Belgische en de Vlaamse toestanden in het bijzonder, dan moet het niemand verwonderen dat onze zuiderburen de dolste fantasieën aan het adres van de Vlamingen te lezen krijgen. En dit alles moet men zien als „*un appel sous le signe tranquille de la fraternité et de l'humanisme*”. (blz. 160). Ik ben geneigd om met Martinus Nijhoff te zeggen: „*Lach en stoot de glazen stuk tegen elkander*”.

Jozef Deleu

---

„*Confession d'un flamand*”, door Charles d'Ydewalle, Editions Pierre De Méyère, Bruxelles-Paris, 162 blz.